

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА ПРАГНЕННЯ ДО УСПІХУ У СПОРТСМЕНІВ З РІЗНИМ КОЕФІЦІЄНТОМ АГРЕСИВНОСТІ

Олександр ФОТУЙМА, Віктор МАЙСТРУК

Прикарпатський університет імені Василя Стефаника

Актуальність теми. Формуючо-спрямовуючим початком будь-якої активності індивідуума є її мотив. Від людини важко очікувати великої віддачі, якщо її діяльність є слабо мотивованою [6]. Аналізу проблеми мотивації, що лежить в основі життєвої активності, присвячено ряд наукових праць [2,4,6]. Особлива увага дослідників зосереджена на показникові прагнення до успіху і бажанні уникнути невдачі [3,5]. На жаль, на сучасному етапі відсутня інформація про коефіцієнт агресивності і рівень розвитку прагнення до успіху у спортсменів.

Предметом дослідження є показник прагнення до успіху і прагнення уникнути невдачі у спортсменів.

Мета нашого дослідження полягала у визначенні показників прагнення до успіху і уникнення невдачі у спортсменів з різним коефіцієнтом агресивності.

Завдання:

1. Визначити коефіцієнт агресивності у спортсменів;
2. Дати характеристику рівня розвитку показників прагнення до успіху і уникнення невдачі;
3. Встановити взаємозалежність показників прагнення до успіху, та уникнення невдачі у спортсменів з різним коефіцієнтом агресивності.

Основні поняття:

1. Мотивація – спонування, що викликають активність організму і визначають її спрямованість.
2. Мотивація досягнення успіху – прагнення особистості досягати успіху, особливо тоді, коли її результати порівнюються з досягненнями інших людей або оцінюються.
3. Агресивність – якість особистості, що виражається в готовності до агресивних дій в різних ситуаціях.

Організація і методи дослідження. Психодіагностичне дослідження проводилось на базі спортивних закладів м. Івано-Франківська серед спортсменів, що займаються різними видами спорту (легка атлетика, плавання, спортивна гімнастика, дзю-до, боротьба вільна, футбол, баскетбол, тхеквондо). В експерименті брали участь 235 респондентів (чоловічої статі) різної кваліфікації, віком 14-18 років.

Ми використовували наступні методи дослідження: методика “Тест руки” [1], шкала мотиваційної потреби досягнення успіху [5], математичні методи обробки результатів [5].

“Тест руки” - проективна методика дослідження особистості призначена для виявлення відкритої агресивної поведінки. Стимульний матеріал представляє собою дев'ять стандартних зображень кистей рук і одної порожньої таблиці, при демонструванні якої просять уявити кисть руки і описати її уявлені дії. Зображення розташовані в певній послідовності і положенні. Респондент повинен дати

відповідь на питання про те, яку на його думку, дію виконує намальована рука (чи сказати, що здатна виконати особа, рука якої приймає таке положення). Науковці на основі вивчення робіт, що виконані за допомогою "Тесту руки", зробили висновок про його високу валідність і надійність [1].

Опитувальник потреби досягнення успіху призначений для диференційованої оцінки двох взаємопов'язаних але протилежно спрямованих тенденцій: прагнення до успіху і прагнення уникнути невдачі [5]. При цьому оцінюється, який із двох мотивів є домінуючим [7]. В методиці (форма А) наявні 32 твердження. Прочитавши кожне твердження опитувальника, необхідно виразити ступінь згоди чи незгоди.

Результати дослідження та їх обговорення. Статистично значущі показники було отримано на етапі визначення коефіцієнту агресивності спортсменів. У більшості респондентів (80,43%) відхилень у поведінці не спостерігається. Агресивність прослідковується у 19,57% спортсменів.

Встановлено, що в 84,78% опитуваних з вираженим коефіцієнтом агресивності спостерігається домінування прагнення уникнути невдачі, а прагнення до успіху відзначено у 15,22%. В свою чергу у спортсменів, поведінка яких не є агресивно спрямованою, показник прагнення до успіху кількісно переважає показник прагнення уникнути невдачі: 70,9% проти 29,1% (рисунок 1).

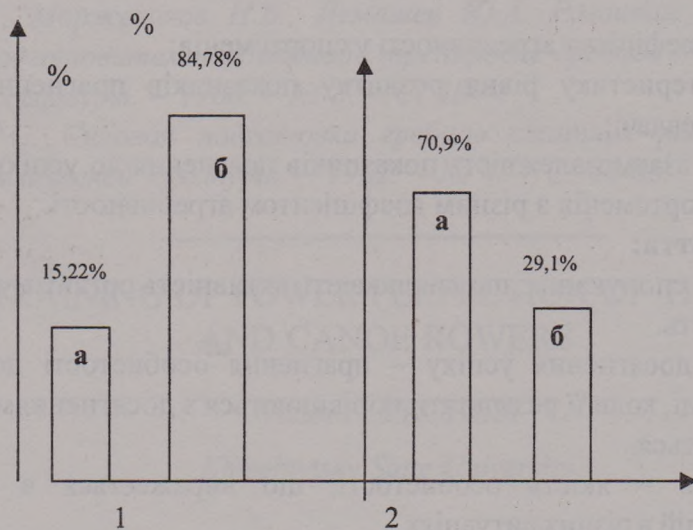

Рис. 1. Показники прагнення до успіху (а) і прагнення уникнути невдачі (б) у агресивних (1) і неагресивних (2) спортсменів, %.

Мотив уникнення невдачі у агресивних спортсменів вказує на деструктивні напрями розвитку особистості. Індивід спрямовує власну активність на подолання існуючих перешкод використовуючи засоби асоціального характеру. Визначення цієї мотиваційної тенденції створює тип особистості [5]. Високий показник агресивності вказує на низький рівень саморегуляції [4]. Тобто, для нас є очевидним важливість використання ауторегуляторних засобів впливу на поведінку спортсмена.

Отримані результати свідчать про сформованість моделі неагресивної поведінки у спортсменів з високим показником прагнення до успіху. Респонденти чітко бачать мету діяльності, якісно оперують комплексом засобів для її досягнення. У даній групі агресія має інструментальний характер. Механізм її використання є добре регульованим. Ці особи визначаються гнучкістю поведінкових реакцій особистості.

Висновок. У спортсменів з високим коефіцієнтом агресивності спостерігаємо домінуюче прагнення уникнути невдачі, а в неагресивних переважає прагнення до успіху.

Отримані дані вказують на зв'язок агресивності і прагнення уникнути невдачі. При цьому високий рівень агресивності необхідно розглядати як деструктивний фактор у поведінці особистості спортсмена. Ми вважаємо за необхідне сконцентрувати наступні експериментальні дослідження поведінки на ауторегуляторних процесах а також засобах її психокорекції.

Література

1. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. *Словарь-справочник по психодиагностике*. – СПб.: Питер, 2001. – С. 292-293.
2. Ильин Е.П. *Мотивация и мотивы*. – СПб.: Питер, 2002. – 512 с.
3. Кретти Браент Дж. *Психология в современном спорте: Пер. с англ. Ханина Ю.Л.* – М.: Физкультура и спорт, 1978. – 224 с.
4. Мартенс Р. *Социальная психология и спорт: Пер. с англ.* – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 176 с.
5. Немов Р.С. *Психология: Учебное пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений: в 3 кн. – 3 – изд.* – М.: Гуманит. изд. центр Владос, 2000. – Кн.3: *Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики*. – С. 496-502.
6. Пылюян Р.А. *Мотивация спортивной деятельности*. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 104 с.
7. Рогов Е.И. *Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В 2кн. – М.: Изд-во Владос. – Пресс, 2002. – Кн 1: Система работы психолога с детьми разного возраста*. – С. 310-315.

THE ARTICLE DEALS WITH THE DIFFERENT COEFFICIENT OF AGGRESSION OF SPORTSMEN AND THE INDEX OF THEIR ASPIRATION FOR SUCCESS OR AVOIDING FAILURE

Annotation. The article deals with the different coefficient of aggression of sportsmen and the index of their aspiration for success or avoiding failure.
